

ASKELEET KOHTI OMAA TALOUTTA

TALOUS- JA VELKANEUVONTA
Oikeuspalveluvirasto

Johdanto

Askeleet kohti omaa taloutta- työkirja on suunnattu nuorille, joiden elämässä hämmöttää muutto lähivuosina omaan kotiin. Työkirja auttaa hahmottamaan, millaisista asioista omassa taloudessa täytyy huolehtia, mistä elämisen kulut muodostuvat ja millaisia menoja omaan kotiin muutosta aiheutuu.

Työkirja soveltuu esimerkiksi vanhempien oppaaksi omien lasten itsenäistymisen tukemiseen, kouluihin oppimateriaaliksi tai nuorten kanssa työskentelevien työkaluksi.

Tämän materiaalin tavoitteena on edistää suomalaisten talousosaamista ja sen avulla toteutetaan talousosaamisen kansallista strategiaa. Hyvä talousosaaminen tutkitusti tukee yleistä elämänhallintaa ja hyvinvointia. Nuorten talousosaamisen tukeminen vahvistaa nuorten taloudellista itsenäistymistä kohti aikuisuutta.

TALOUS- JA VELKANEUVONTA
EKONOMI- OCH SKULDRÅDGIVNING

ASKEL 1

Tutustu paikkakunnallasi tarjolla oleviin vuokra-
yksiöihin esimerkiksi internetin kautta. Asuntoa
etsiessä on tärkeää kiinnittää huomiota vuokra-
sopimuksen ehtoihin. Niitä ovat muun muassa
vuokran määrä ja maksupäivä, vuokravakuus,
sopimuksen voimassaoloaika, muut kustannuk-
set kuten vesi ja sähkökulut sekä rajoitukset
lemmikkieläimistä. Valitse asunnoista sinun
tarpeisiisi sopiva ja kohtuuhintainen.

Usein ensimmäiseksi asunnoksi valikoituu yksiö.
Tämän työkirjan avulla suunnittelet talouttasi ja
tarvittavia hankintoja juuri tähän asuntoon.

Tsekkaa nämä:

- Onko vuokrasopimuksen kesto
määräaikainen vai toistaiseksi
voimassa oleva?
- Millainen lämmitysmuoto asunnossa
on ja sisältyvätkö lämmityskulut
vuokraan?
- Kuinka paljon asunnon
vuokravakuus on? Toimitetaanko
vuokravakuus rahana vai hyväksyykö
vuokranantaja maksusitoumuksen?
- Arveletko tarvitsevasi etuuskia
Kelasta? Ota selvää, mikä on
Kelan hyväksymä vuokrataso
paikkakunnallasi.

HYVÄ TIETÄÄ

- Vuokravakuus on vuokranantajalle annettava vakuus vuokrasopimuksen ehtojen turvaamiseksi. Vuokravakuus maksetaan rahana (vuokranantaja määrittää summan) tai se voidaan antaa esimerkiksi maksusitoumuksena.
- Vuokravakuus on vuokranantajalla koko vuokrasopimuksen keston ajan.
- Vuokrasopimuksen päättyessä vuokranantaja palauttaa vuokravakuuden, jos vuokrat on maksettu ja asunto sovitusti siivottu ja vahingoittumaton.
- Useimmat vuokranantajat edellyttävät, että kotivakuutus on voimassa koko vuokrasopimuksen voimassaolon ajan.

Asunnon kustannukset / €

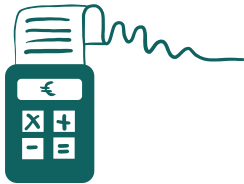
Vuokra	
Vesi	
Muut kulut	
Vuokravakuus	

Kirjaa ylös valitsemaasi
asuntoa koskevat
yksityiskohdat.

ASKEL 2

Muutto vaatii aina rahaa. Täytyy maksaa vuokravakuus, muuttokulut ja ostaa kotiin kaikkea tarpeellista. Arvioi, kuinka paljon sinä tarvitsisit valitsemaasi kohteeseen rahaa, jotta voisit muuttaa sinne?

Menot / €

Muuttokulut	
Arvio kodin hankinnoista	
Muut kulut	
YHTEENSÄ	

Sinun muuttoosi voi olla vielä aikaa, mutta asioihin on hyvä varautua ennalta, ettei tule yllätyksiä menojen kanssa. Tässä vaiheessa voisit pohtia, miten voisit alkaa säästämään rahat muuttoa varten. Jos et ole aiemmin säästänyt, kannattaa opetella säästämään ensin vähän. Kun säästämisestä tulee tapa, lisää säästöön laitettavan rahan määrää vähitellen.

MINUN OMA SÄÄSTÖSUUNNITELMA:

Tulot, lahjat, kuukausirahat yms.	Arvio tulosta	Osuus, jonka laitan säästöön
Yhteensä:		€

ASKEL 3

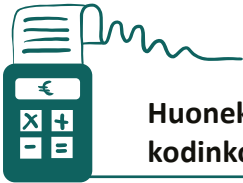
Mitäs kaikkea sinne uuteen kotiin pitäisi hankkia. Mitä hankinnat maksavat?
Listaa hankinnat taulukkoon.

Tutki tavaroiden hintoja esimerkiksi mainoksista tai internetistä. Hintoja kannattaa vertailla ja seurata myös tarjouksia. Selvitä hankintojen hinnat ja lisää ne taulukkoon. Laske lopuksi summat yhteen, jotta selviää kuinka paljon tarvitset kodinhankintoihin rahaa.

Pohdi, mitä tarvikkeita tarvitset heti ja mitä voit hankkia myöhemmin?

HYVÄ TIETÄÄ

- Voit tarkastella hankintojen tarvetta nykyisestä kodistasi.
- Voit jo ennen omaan kotiin muuttamista toivoa lahjaksi tarvitsemiasi tavaroita.
- Kaikkea ei tarvitse hankkia uutena. Voit säästää suuria summia, jos löydät tavaroita käytettynä

Huonekalut ja kodinkoneet	€	Kodin tekstiilit	€

...lista jatkuu seuraavalla sivulla...

Keittiötarvikkeet

€

	€

Siivous

€

	€

Muu sisustus

€

	€

Yhteensä

€

Huonekalut ja kodinkoneet	
Kodin tekstiilit	
Keittiötarvikkeet	
Siivous	
Muu sisustus	

Kodinhankinnat yhteensä:

ASKEL 4

Kun olet solminut vuokrasopimuksen, täytyy solmia myös sähkösopimus. Sopimuksia tehdessä; tutustu aina sopimusehtoihin, jotta tiedät mihin sitoudut!

Sähkön hinta muodostuu kahdesta osasta: sähkön verkkopalvelun hinnasta ja sähköenergian hinnasta. Verkkopalvelun hintaa ei voi kilpailuttaa, mutta sähköenergian osuuden voi. Yleensä sähköenergiamaksu koostuu kiinteästä perusmaksusta ja kulutusmaksusta, joka määräytyy kuluttamasi sähkön mukaan. Voit myös hankkia pörssisähköä, jolloin sähkön hinta vaihtelee tunneittain.

Sähkösopimus voi olla voimassa toistaiseksi tai määräajan. Sähkön hinta voi vaihdella tai olla kiinteä koko sopimuskauden. Yleensä sähkösopimusta ei voi muuttaa kesken määräaikaisuuden.

Selvitä kuinka paljon asunnon sähkö maksaa. Yksiössä, jossa ei ole saunaa eikä sähkölämmitystä, yhden hengen arvioitu vuosikulutus on noin 2000 kWh.

HYVÄ TIETÄÄ

- Sähkön hintaa kannattaa seurata ja kilpailuttaa sähkösopimus säännöllisesti
- Kilpailuttaminen tarkoittaa tarjousten pyytämistä eri yhtiöiltä.
- Voit solmia sähkösopimuksen ottamalla yhteyttä sähkönmyyjään.
- Pörssisähkön hinta vaihtelee; välillä se on pieni ja välillä suuri. Kulutusta esim. ruoanlaittoa kannattaa kohdistaa edullisille tunneille.

SÄHKÖNSIIRTO

Sähkön käyttökohteen sijainti määrittää sen, mikä verkkoyhtiö toimittaa sähkön kotiin. Etsi asunnon alueella sähköä toimittava yhtiö, ja selvitä, kuinka paljon sähkönsiirto maksaa.

Sähkön verkkoyhtiön nimi	arvio kWh	Perusmaksu	snt /kWh	Kulut / v	Kulut / kk

SÄHKÖN MYYNTI

Sähköenergian voi ostaa miltä tahansa sähkönmyyjältä. Etsi kolmen eri sähkönmyyjän hintatiedot, ja selvitä, kuinka paljon sähköenergia asuntoosi maksaa.

Sähkøyhtiön nimi	arvio kWh	Perusmaksu	snt /kWh	Kulut / v	Kulut / kk

ASKEL 5

Lähes aina vuokranantaja edellyttää, että sinulla on vuokrasopimuksen aikana voimassa kotivakuutus. Vakuutus sopimus on sinun ja vakuutusyhtiön välinen sopimus, jonka tarkka sisältö käy ilmi vakuutusehdoista ja vakuutus kirjasta.

Vakuutusyhtiöstä voi pyytää ensin tarjouksen, jossa kerrotaan hinta, vakuutuksen avaintiedot ja vakuutuksen ehdot. Hintoja ja vakuutusehtoja on hyvä vertailla toisiinsa. Kiinnitä huomioita mitä vahinkoja vakuutuksesta korvataan, omavastuun määrään sekä vakuutetut kohteet.

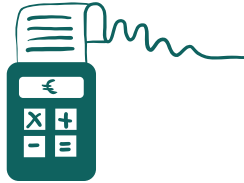
Etsi internetistä vastaukset seuraaviin kysymyksiin. Puolueetonta tietoa vakuutusasioista löydät esimerkiksi Vakuutus- ja rahoitusneuvonnan verkkosivuilta.

Mainitse muutama vakuutusyhtiö, josta kotivakuutuksia voi hankkia?	
Mitä tarkoitetaan kotivakuutuksen irtaimistolla?	
Mitä tarkoittaa omavastuuosuus?	
Millaisia vahinkoja kotivakuutus korvaa?	
Miten toimitaan, jos vahinko sattuu?	
Miten kotivakuutus maksetaan, kuukausittain tai vuosittain?	
Kuinka paljon kotivakuutus maksaa valitsemaasi asuntoon?	

ASKEL 6

Vähitellen sinulle on muodostunut käsitys asumisen kuluista.

Oletetaan, että muuttaessasi omaan kotiin olet opiskelija. Selvitä Kelan verkkosivujen avulla, kuinka paljon voisit saada tuloja opiskelijana. Kelan verkkosivuilta löydät tietoa eri etuuksista sekä laskureita, joiden avulla voit arvioida tukien määrää.

TULOT (+)	€/kk
Opintoraha	
Asumistuki	
Opintolaina	
YHTEENSÄ	

HYVÄ TIETÄÄ

- Bruttotulot ovat tulot ennen veroja ja muita vähennyksiä.
- Nettotulot ovat tulojen määrä verojen ja muiden vähennysten jälkeen.
- Palkkatuloja varten sinun täytyy toimittaa työnantajalle verokortti. Verokortin saa Verohallinnon verkkosivuilta. Verokorttia varten tarvitset tiedon arvioidusta vuositulosta, jonka perusteella sinulle lasketaan ennakonpidätysprosentti veroihin.
- Ennakonpidätysprosentti muuttuu tulojen vaihtuessa, joten huolehdi, että verokortti ja ennakonpidätysprosentti on aina ajantasalla. Seuraa tulojen määrää säännöllisesti.
- Palkkatulot voivat vaikuttaa etuuksien määrään. Seuraa tulojasi ja arvioi tulojen vaikutusta etuuksiin. Näin välttyt takaisinperinnältä.

Palkkalaskelma	€
Bruttopalkan määrä	
- Vero 5 %	
- Työttömyysvakuutusmaksu %	
- Työeläkevakuutusmaksu %	
= Nettopalkka	

Laske bruttopalkkasi kuukaudessa

Olet saamassa työpaikan opiskelun ohelle. Kahvilatyöstä sinulle maksetaan tuntipalkkaa 9,50 €/h. Sinulla on 20 työtuntia kuukaudessa.

Bruttopalkasta vähennetään vero, työttömyysvakuutusmaksu ja työeläkevakuutusmaksu. Laske kuinka paljon nämä vähennykset ovat. Työntekijän palkasta perittävä työttömyysvakuutusmaksu ja työeläkemaksu vahvistetaan vuosittain. Etsi tällä hetkellä voimassa olevat prosentit

Huomioithan, että työtulot voivat vaikuttaa myös opintotuen verotukseen, joten etuuksia varten laskettu verokortti on hyvä tarkastaa.

ASKEL 7

Sinulla on tässä vaiheessa tiedossasi arvio tuloista, vuokrasta sekä arvio sähkökuluista. Lisää selvittämäsi lukemat alla olevaan taulukkoon. Arvioi tämän lisäksi, kuinka paljon tarvitset rahaa ruokaan ja päivittäistavaroihin, lääkkeisiin, puhelinlaskuun, liikkumiseen ja huvitteluun. Myös säästäminen kannattaa ottaa mukaan budjettiin.

TULOT (+)	€/kk
Opintoraha	
Asumistuki	
Palkka	
Opintolaina	
Muu (esim. tuki vanhemmilta)	
YHTEENSÄ	

MENOT (-)	€/kk
Vuokra	
Vesi	
Sähkö	
Kotivakuutus	
Ruoka	
Puhelin	
Lääkkeet	
Bussilippu	
Harrastus	
Säästöön	
YHTEENSÄ	

KÄYTTÖRAHA (=)	
Tulot (+)	
Menot (-)	
Käyttöön jää =	
hupikassa (-)	

Yhteensä =

TULOT

- Kirjoita taulukkoon kaikki tulot, tuet ja etuudet, joita arvelet saavasi.
- Merkitse tulot nettona eli sen suuruisina, kun ne tulisivat tilillesi.
- Laske tulot yhteen.

MENOT

- Lisää taulukkoon asumisen kulut. Arvioi, kuinka paljon tarvitset rahaa kuukaudessa muihin elämisen menoihin.
- Säästäminen kannattaa ottaa mukaan budjettiin. Säästämisen avulla voit varautua isompiin hankintoihin tai yllättäviin menoihin, kuten pesukoneen rikkoutumiseen.

KÄYTTÖRAHA

- Laskelmasta selviää, kuinka paljon sinulle jää rahaa pakollisten menojen jälkeen.
- Suunnittele miten käytät jäljelle jäävää rahaa ja säästä mahdollisuuksien mukaan.
- Tarkastele listaamiasi menoja: jos rahaa ei ole tarpeeksi, mieti mistä voisit luopua ja voisiko joitain menoeriä pienentää? Vaihtoehtoisesti voit pohtia myös, miten saisit lisätuloja?

ASKEL 8

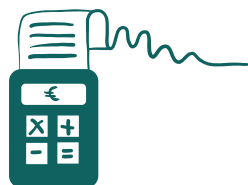
Opiskelija voi rahoittaa opiskeluajan elämisen kuluja Kelasta saatavilla opintoetuuksilla. Opintoetuuksiin kuuluu opintoraha, asumistuki sekä opintolaina. Kela tekee päätöksen opintolainasta ja antaa lainalle takauksen. Varsinainen laina nostetaan omasta pankista.

Opintolaina on sinulle pankista lainattua rahaa, jonka takaisinmaksu alkaa opiskelujen päätyttyä. Opintolainaan kertyy korkoa sen nostohetkestä alkaen.

HYVÄ TIETÄÄ

Opintolaina on tarkoitettu elämisen kuluihin. Opintolaina on hyvä jakaa tasaisesti jaettavaksi opiskelukuukausille. Opintolaina kannattaa siis laittaa toiselle tilille, ja siirtää kuukausittain käyttötilillesi tarvitsemasi määrä. Opintolainaa kannattaa käyttää harkiten, kuten kaikkia muitakin lainoja. Opintolainaa ei voi saada kesäkuukausilta, jos opintoja ei silloin ole.

Arvioi, kuinka monta vuotta opintosi kestävät. Tutki Kelan verkkosivuilta, kuinka paljon sinulla olisi mahdollista saada opintolainaa opiskelukuukausille.

Opintojen arvioitu kesto _____ vuotta

Opintolainan määrä _____ vuodessa

Opintolainan kokonaismäärä koko opiskeluajalta (EUR) _____

Annuiteettilainassa laina-aika sovitaan lainanottohetkellä. Viitekoron vaihtelu vaikuttaa maksuerien suuruuteen. Jos viitekorko kasvaa, maksuerät kasvavat.

Arvioi lainalaskurin avulla opintolainan takaisinmaksun kuukausierää, koron määrää laina-ajalta sekä laske näiden perusteella lainan takaisinmaksettava kokonaismäärä. Kuinka paljon kuukausierä nousee, jos korko laina-aikana nousee kuuteen prosenttiin? Kuinka paljon muutos vaikuttaa korkojen kokonaismäärään?

	korko 2 %	korko 6 %
Opintolainan korko 10 vuoden laina-ajalta yhteensä		
Takaisinmaksun kk-erä		
Takaisinmaksettava kokonaismäärä yhteensä (laina ja korko)		

ASKEL 9

Haastattele sinulle läheistä aikuista, miten hänen omaan kotiin muutto sujui.
Millaisia neuvoja hän sinulle antaa?

Voit kysyä häneltä esimerkiksi:

Millainen oli hänen ensimmäinen asuntonsa?	
Millaisilla perusteilla hän valitsi ensimmäisen asuntonsa?	
Millaisia kodinhankintoja hän ensiasuntoon teki?	
Millaiset tulot ja vuokra ensimmäisessä asunnossa oli?	
Miten hän suunnitteli omaa talouttaan?	
Millaisia neuvoja hän antaa sinulle oman talouden hallintaan?	

ASKEL 10

Mistä apua? Talousasiat ovat tärkeä osa elämää ja vaikuttaa hyvinvointiisi. Talousosaamisen taidot kehittyvät koko elämän ajan. Talousasioissa voi tarvittaessa kysyä apua ja neuvoja auttavilta tahoilta. Apua kannattaa pyytää hyvissä ajoin, jotta ei syntyisi suurempia ongelmia. Auttavia tahoja ovat esimerkiksi Talous- ja velkaneuvonta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Kuluttajaliitto, Martat ja Takuusäätiö.

Tutki kyseisten tahojen verkkosivuja, millaisiin asioihin löydät verkkosivuilta tietoa? Millaisia palveluita eri tahoilta löydät?

1. Talous- ja velkaneuvonta	
2. Kilpailu- ja kuluttajavirasto	
3. Takuusäätiö	
4. Kuluttajaliitto	
5. Martat	

Lopuksi

Mitä opit ja oivalsit työkirjasta:

1.

2.

3.

Työkirja on ladattavissa Talous- ja velkaneuvonnan verkkosivuilta.
Voit tehdä työkirjan uudelleen, kun omaan kotiin muutto on ajankohtainen.